СА БЛАГОСЛОВОМ
ЊЕГОВОГ ПРЕОСВЕШТЕНСТВА
Г.Г. ФОТИЈА
ЕПИСКОПА БИЈЕЉИНСКОГ И
ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКОГ

САВРЕМЕНО БОГОСЛОВЉЕ

наслов изворника:

ECUMENISM I
A Doctrinal Approach
Volume thirteen in the COLLECTED WORKS of
GEORGES FLOROVSKY
Emeritus Professor of Eastern Church History
Harvard University
General Editor RICHARD S. HAUGH

ГЕОРГИЈЕ ФЛОРОВСКИ

Екуменизам

књига прва: догматске теме

превод с енглеског:

протођакон Радомир Ракић

Бијељина

2019.

ПРЕДГОВОР СРПСКОМ ИЗДАЊУ

Неуморна активност и преданост оца Георгија Флоровског да сведочи Православље у екуменском покрету XX века, у великој мери утицали су на оријентацију његовог богословског рада. Наиме, већ од првих сусрета на екуменским скуповима он се „на терену" суочио са свом проблематиком и дубином трагике хришћанских деоба. Препознавши у чему се садржи клица раздора међу хришћанима, како у догматском тако и историјско-предањском смислу, свој богословски ангажман у екуменском покрету он је усредсредио на еклисиолошке теме као акутно егзистенцијалне у актуелном историјском ходу Цркве. Као резултат његових учешћа на многобројним конференцијама и секцијама Светског савета цркава настао је већи број студија еклисиолошке тематике: Трагичност хришћанских подела, Питање поновног уједињења хришћана, О границама Цркве, О сведочењу Православне цркве пред инославнима, а које су изложене у овом зборнику радова. Неопходно је приметити да у овим радовима његова еклисиологија није полазила од екуменских еклисиолошких новотарија типа „Над-Цркве" или „Супер-Цркве" (што је Флоровски енергично и доследно побијао) већ од предањског православног еклисиолошког становишта о Једној, Светој, Саборној и Апостолској Цркви. Појава „савремене" екуменске еклисиологије као новог „онтолошког" фе-

номена у историји хришћанства није изазивала код оца Георгија ни најмање сумње у постојаност његових еклисиолошких ставова. Екуменску еклисиолошку савременост он није доживљавао као потребу преиспитивања или „превредновања православне еклисиологије обликоване током «неекуменске» ере“, већ, напротив, наглашавајући потребу екуменског дијалога, он ју је видео као прилику за сведочење православног богословља Западу. Имајући, дакле, разумевање за савремене „западне“ богословске трендове, отац Георгије није имао потребу за рецепцијом западне богословске мисли у православно богословље. Напротив, код њега је далеко приметнија тежња да „западњацима“ на жив, аутентичан и интегралан начин посведочи живот Цркве Христове (Православне) и богаство њеног Предања. Стога и његово виђење решења хришћанских подељености никада није било у форми парцијалног одговора. Свим „новопројављеним“ екуменским проблематикама он је приступао еклисиолошки свеобухватно, те је и његов одговор на њих увек био црквено интегралан.

Овде предочени текстови (реферати са екуменских конференција или студије на акутне екуменске теме) ни данас не губе на значају. Њихова актуелност се заснива не само на препознативо луцидној и харизматичној богословској мисли оца Георгија, већ и на његовом доследном светоотачком држању у сведочењу православног екуменизма или, боље, икуменизма, пред инославнима. Преко личности оца Георгија, његовог живота и сусрета са другим хришћанским конфесијама на Западу можемо сагледати неопходност сведочења Православља у екуменском покрету, као и одмереност критичког става према екуменизму. Остајући увек при православном екуменском становишту, али и отворен за екуменске проблематике и изазове неправославних

хришћана, отац Георгије нам оставља могућност да саморефлективно спознамо сво богатство и аутентичност Православља у односу на хришћанство Запада.

Из радова оца Георгија може се стећи увид не само у екуменска становишта других хришћанских конфесија, већ, пре свега, спознати живо сведочење једног савременог „православног оца“ сходно установљеним („наметнутим“) екуменским дијалошким стандардима. Његова православна критика инославних екумениста је увек богословски тачно одмерена, доследно хришћански истинољубива, непосредна и нелицимерна, а никада омаловажавајућа или дисквалификаторска. Она је богословски аргументована, са изражено отвореним дијалошким карактером, где су ставови других испреплетени, преливени и расветљени Православљем. Тиме је отац Георгије поставио високе стандарде савременог сведочења „православног икуменизма“.

„Васељенски протојереј“ - како је оца Георгија Флоровског назвао његов харвардски ученик блаженопочивши епископ Данило (Крстић) - несумњиво је проверен ауторитет и сведок православног икуменизма. Животност, аутентичност и актуелност своје васељенске (икуменске) богословске мисли отац Георгије је црпео из стваралачког, „неопатристичког“ следовања Оцима Цркве. Његов пример неопатристичког „васпостављања и доживљавања“ светоотачког учења поставља се као императив пред сваког савременог богослова који хоће да сведочи истину Православља пред инославним у савременом свету. У том смислу ова књига оца Георгија представља један од неопходних приручника за упознавање са православним екуменизмом, за мисију и сведочење Цркве у нашем времену, које вапије за аутентичним светоотачким благовесницима Христовог Јеванђеља.

Зборник чланака „Отац Георгије Флоровски и екуменизам“ јесте превод тринаестог тома (Ecumenism I, A Doctrinal Approach) Сабраних дела оца Георгија на енглеском језику. Поједине студије из овог тома већ су раније биле објављиване на српском језику (нпр. „Очев дом“ у нешто слободнијем преводу и са „допунама“ оца Јустина Поповића објављен је још 1926. године у часопису „Хришћански живот“). У овом зборнику те студије су наново преведене или је извршена њихова редактура, а преведене су и до сада непреведене студије и прикази. Тиме је један од најчешће цитираних томова из Сабраних дела оца Георгија комплетиран и уприличен за српског читаоца. Надамо се да ће ово издање бити подстрек да се и остали томови Сабраних дела оца Георгија систематски преведу и објаве на српском језику.

др Мирко Сајловић

I

ТЕШКОЋЕ ХРИШЋАНСКОГ ПОНОВНОГ УЈЕДИЊЕЊА

1.1. Богословске напетости међу хришћанима

Живимо у тешком времену, у извитопереном свету, „у свету напетости". Ако прихватимо данашњу класификацију историјских епоха на «органске» и «критичне», принуђени смо да наше доба недвосмислено окарактеришемо као критично. Свакако, налазимо се усред неизбежне и корените кризе која утиче на све нивое и слојеве нашег постојања. Ако се послужимо Тојнбијевим изразом, рећи ћемо да постоји «раскол у телу друштва» и «раскол у (његовој) души». Осећамо да смо неизбежно увучени у процес сталног распадања наше традиционалне цивилизације. Перспектива нам изгледа сасвим мрачно и неизвесно. Човек је непрестано приморан на апокалиптичке ставове и предвиђање неизбежне пропасти и одрицања од своје историјске епохе.

Од памтивека је било уобичајено да се човек у невољи или беди позове на Бога, окрене религији. Религија или вера нису биле сматране тек бегом или утехом, него и упориштем снаге и надахнућа. „Стрпљиво чекај Господа, јуначи се и снажи се, срце моје, и чекај Господа" (Псалам 26,14). И управо су од религије људи у прошлости очекивали коначан одговор на све своје напетости, питања и сукобе.

Нарочито се на хришћанство гледало као на исходиште и чувара мира и слоге - а тако је и било. «И на земљи мир» - био је возглас који највише запањује и могуће је да је често био криво схваћен. Јер он је, у ствари, био предговор и увод животу туге и боли, распетом животу напаћеног раба, «човека туге». Једини пут ка истинском миру јесте пут крста. Чини нам се да је страшан ударац када, на своје лично разочарање, откријемо да је свет религије, и хришћанства пре свега, такође увучен у воде дезинтеграције; врло је мало мира и слоге у хришћанству. Ни једна религија није општеприхваћена. И хришћанство је унутар себе подељено. Како може хришћанство помоћи „овоме свету" да поврати своје здравље и мир када је и само увучено у исте недоумице нереда и сукоба? У оваквом нашем поремећеном свету појединац се осећа присиљен да изабере и заузме страну, односно да подржава стање подељености.

Треба да говорим о „богословским напетостима". У данашње време врло је распрострањено и често сугерисано мишљење да је управо богословље првенствено одговорно за напетости и поделе унутар Цркве и на ширем подручју религије. Вероватно та предрасуда превлађује у многим круговима и у наше време, такође. Често се сматра да су „напетости" и поделе управо започеле у тренутку када је Црква или, боље речено, када су њене старешине и учитељи одлучили, тј. покушали да учврсте и формулишу веру. Када би само још једном људи могли да избегну у царство личне религиозности (сматрало се), сва неслагања би била превазиђена. Религија и учење (тачније, богословље) се у наше доба, обично, стављају једно наспрам другог. Верници у цркви понекад сматрају да би били сједињени без обзира на сва историјска оптерећења да их у томе не ометају људи са проповедаонице заводећи их другачијим „учењима". Просечан верник је склон да чувену Гетеову

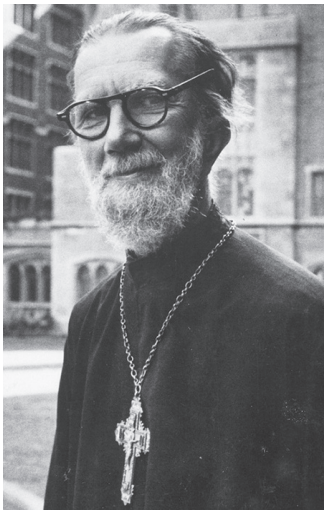

Отац Георгије Флоровски је био познати руски православни теолог и историчар хришћанске мисли, водећа личност оспораваног Екуменистичког покрета у хришћанству и тумач руске филологије. Рођен је 9. септембар 1893. године у Одеси, у тадашњој императорској Русији. Његов отац је био директор Богословске академије и настојатељ Храма Преображења, док је његова мајка Клаудија била ћерка професора хебрејског и грчког језика.

Флоровски је 1920. године са родитељима и братом Антонијем отишао из Русије и настанио се у Софији. Оставио је за собом брата Василија који је био хирург, и сестру Клаудију Флоровску, професорку историје на Универзитету у Одеси. Године 1922. Георгије Флоровски се оженио Ксенијом Ивановом Симоновом и преселио се у Париз, где је заједно са осталима основао Богословски Институт светог Сергија и ту предавао Патристику (1926-1948). Године 1932. године бива рукоположен у свештеника и потпада под канонску послушност цариградском Патријарху.

Године 1948. прелази у САД и постаје професор Богословије при Богословском Семинару Светог Владимира од 1948. до 1955; и декан од 1950. године. Од 1954. до 1965. године био је професор историје Источне Цркве на Богословском Факултету на Харварду, и истовремено (1962-1965) професор-сарадник на одсеку за Славистику и на одсеку за Богословију факултета *Holy Cross* од 1955 до 1959. године.

Године 1964. Флоровски је изабран за директора Екуменског Института близу Јерусалима. Био је члан Националног савета цркава и Светског Савета цркава, као и потпредседник Националног Савета цркава од 1954. до 1957. године. Када је отишао са Харварда, Флоровски је од 1965. до 1972. године предавао на одсеку за Славистику Универзитета Принстон са којим је сарадњу почео као гост-саговорник још 1962. године. Последње предавање одржао је у јесењем полугодишту 1978/79 на Богословском Семинару на Принстону.

Овај светски познат богослов, бриљантан и ненадмашан прегалац упокојио се 11. августа 1979. године у Принстону у САД-у.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР СРПСКОМ ИЗДАЊУ

I
ТЕШКОЋЕ ХРИШЋАНСКОГ
ПОНОВНОГ УЈЕДИЊЕЊА

1.1. Богословске напетости међу хришћанима..... 9
1.2. Проблематичност поновног уједињења хришћана:
опасни пут догматског минимализма..... 16
1.3. Потреба за стрпљењем (1937)..... 22
1.4. Екуменски циљеви и недоумице..... 27
1.5. Трагичност хришћанских подела..... 37

II
„УЧЕЊЕ“ О ЦРКВИ

2.1. Раскол и теорија о гранама („Branch Theory“)... 46
2.2. О границама Цркве..... 49
2.3. Евхаристија и саборност..... 65
2.4. Очев дом..... 83
2.5. Црква и заједница светих..... 119

2.6. Елементи благочешћа 126
2.7. Богослужење и свакодневни живот 141

III
БОГОСЛОВЉЕ РЕФОРМАЦИЈЕ И НОВИ ЗАВЕТ

3.1. Богословље Реформације и Нови завет -
осврт на богословље Реформације 152

IV
ЕКУМЕНИЗАМ: ПРАВОСЛАВНО ГЛЕДИШТЕ

4.1. Истинска Црква 203
4.2. Трагање за хришћанским јединством 205
4.3. Црква Јужне Индије 219
4.4. Отворено питање причешћивања 225
4.5. Апостолско предање и екуменизам 228

V
ОДГОВОРНОСТ ПРАВОСЛАВНИХ

5.1. Допринос Православља екуменском покрету... 243
5.2. Сведочење Саборне Цркве 249
5.3. Критика недостатка занимања
за догмате међу православним Русима 253
5.4. Сведочење Православне цркве 258
5.5. Одговорност православних у Америци 262

5.6. „Расуђујте о путевима својим“ 270

VI
РЕЦЕНЗИЈЕ И КРИТИКЕ

6.1. Критика Зандерове екуменистичке мисли.....278
6.2. Црква Божја у богословљу Хенрија Нелсона Вимана - приказ 291
6.3. Das orthodoxe Christentum des Ostens 300

Главни и одговорни уредник

протођакон Бојан Чечар

Издаје

СИНАЈ
Издавачка кућа
Епархије зворничко-тузланске

Адреса

Патријарха Павла 40, Бијељина
izdavackakucasinaj@gmail.com

Компјутерски слог и
графичко обликовање

Сестринство манастира
Светог Василија Острошког
Бијељина

Штампа

Еурографика, Зворник